

رهنمودهای تبیینی

بر اساس ویژه‌گیهای نوجوانان

گروه کودک و نوجوان - رضا آبیاری

که در طول زندگی به فکر جلوگیری از وقوع بلایا و سختیها باشند، نه در ماتشان.

یادآوری این نکته نیز برای مبلغان ارجمند لازم است که بیان رهنمودها و راه‌کارهای پیشگیری، مربوط به آن دسته از گرفتاریهایی است که می‌توان آنها را دفع نمود؛ چرا که پاره‌ای از آنها با مصلحت و خواست خداوند صورت می‌گیرد. (که البته دلایل آنها در بخش اول همین گرایش ارائه گردید).

پیش‌تر گفتیم که یکی از ویژه‌گیهای نوجوانان، گرایش به فهم فلسفه رفتاریها است.

آنچه در شماره‌های قبلی گذشت، بررسی سؤالات و شبهات مربوط به مصائب و دشواریها در حوزه رفتار و نگرش نوجوانان بود که در این میان، فهم فلسفه مشکلات و راه‌های مقابله و رویارویی با آنها از اهمیت بیشتری برخوردار بود. در این نوشتار به مطلبی اشاره خواهیم نمود که نوجوانان را در موضع پیشگیری قرار داده، آنها را با راه‌هایی آشنا می‌سازد

پیشگیری بهتر از درمان

۱. ... با صدقه

در روایات بسیاری، از صدقه به عنوان سدّی مستحکم در برابر امواج بلا یا یاد شده است.

در حدیثی از رسول خدا آمده است که فرمودند: «بَاكِرُوا بِالصَّدَقَةِ فَإِنَّ الْبَلَاءَ لَا يَتَخَطَّى الصَّدَقَةَ؛^۱ بامداد خود را با صدقه آغاز کنید؛ زیرا بلا از صدقه عبور نمی‌کند.» و فرمود: «تَدَارَكُوا الْهَمُومَ وَالْغَمُومَ بِالصَّدَقَاتِ يَكْشِفُ اللَّهُ تَعَالَى ضُرُّكُمْ وَ يَنْصُرُكُمْ عَلَيَّ عَدُوِّكُمْ؛^۲ از رنجها و غمها بوسیله صدقه جلوگیری کنید تا خداوند متعال رنجهایتان را برطرف کند و شما را بر دشمنان پیروزی دهد.»

صدقه دادن بهترین راه پیشگیری از وقوع حوادث و بلاهاست، امری که بیش‌تر مردم بارها آن را تجربه

کرده‌اند؛ اما نکته قابل ذکر که در کم‌تر نوشتاری به آن توجه شده است این است که: برآستی اگر نوجوانانی که ما صدقه، را برایشان معرفی می‌کنیم و در صدد نهادینه کردن این امر در آنها هستیم، بخواهند هر روز با صدقه خود را در برابر بلا بیمه نمایند، چقدر باید برای این کار پول کنار بگذارند؟! مسلماً اگر صدقه را با همین زاویه فعلی که در ذهن اغلب مردم وجود دارد؛ یعنی پولی به صندوق انداختن، برای نوجوان معنا کنیم، نمی‌توانیم توقع داشته باشیم که آنها این عمل را هر روز انجام دهند؛ چرا که یکی از موانع اصلی پیش‌رویشان، نبود یا کمبود هزینه کافی و نیازهای فراوان مادی دیگر است.

برای اینکه مرتبی بتوند صدقه را با زاویه دینی و با تأکید بر نکات تربیتی اثرگذار و متناسب با فضای نوجوانی بیان نماید، مطرح کردن دو رویکرد، لازم به نظر می‌آید؛

۱. ترجمه نهج الفصاحه، تنکابنی، مرتضی فرید،

تهران، دفتر نشر فرهنگ اسلامی، سیزدهم، ۱۳۸۳،

ص ۴۲۳.

۲. همان.

چیزهای آسیب رسان از سر راه صدقه است؛ نشان دادن راه به کسی صدقه است؛ عیادت از بیمار صدقه است؛ امر به معروف صدقه است؛ نهی از منکر صدقه است و سلام را جواب دادن صدقه است.»

قبلاً او گمان می کرد برای دور کردن بلا از خود و خانواده اش باید هر روز مقداری از پول خود را به صندوق صدقات بیندازد و شاید همین تفکر مانع انجام این کار خیر می شد؛ اما اکنون یاد می گیرد که اگر در راه رفتن یا برگشتن از مدرسه مانعی مثل سنگ را از سر راه مردم بردارد، خداوند متعال او را در برابر خطرات گوناگون محافظت می کند. اگر تا به حال اهمیتی به سلام دوستانش نمی داد، از این پس می داند که هر جواب سلامی سپری محکم در برابر مشکلات و وقوع گرفتاریهاست. اگر چه ثواب و فضائل صدقه به تناسب نوع آن متفاوت است؛ لکن در مقام آموزش یک مفهوم دینی آن هم

اول؛ موضوعیت نداشتن مقدار صدقه از نظر وجه نقد. آنچه باید متوجه باشد این است که انجام این فعل برای خداوند ملاک است، او دوست دارد، ما اهل صدقه دادن باشیم. و در مورد هرکس، بیش از حد توانش انتظار ندارد.

دوم؛ اینکه صدقه فقط شامل پول دادن یا خرما دادن و یا اموری از این قبیل نمی شود. روزی رسول خدا صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فرمودند: «إِنَّ عَلَى كُلِّ مُسْلِمٍ فِي كُلِّ يَوْمٍ صَدَقَةً، قِيلَ: مَنْ يُطِيقُ ذَلِكَ قَالَ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِمَّا طُنُكَ الْأَذَى عَنِ الطَّرِيقِ صَدَقَةٌ وَ إِرْشَادَكَ الرَّجُلَ إِلَى الطَّرِيقِ صَدَقَةٌ وَ عِيَادَتَكَ الْمَرِيضَ صَدَقَةٌ وَ أَمْرَكَ بِالْمَعْرُوفِ صَدَقَةٌ وَ نَهْيَكَ عَنِ الْمُنْكَرِ صَدَقَةٌ وَ رَدَّكَ السَّلَامَ صَدَقَةٌ؛» بر هر مسلمانی است که هر روز صدقه بدهد. عرض شد: چه کسی توان این کار را دارد؟ حضرت فرمود: برداشتن

۱. میزان الحکمه، محمدی ری شهری، محمد، قم، دارالحدیث، هفتم، ۸۶، ج ۶، ص ۲۲۴، ح ۱۰۵۳۱.

و پاکیزه گفتن، گامی که به سوی نماز بر می داری، اصلاح میان مردم و حتی طلب روزی حلال، صدقه به حساب می آید.»^۱

۲. دعا سپر بلای انسان

قبل از پرداختن به روایات و نکات مربوط به پیشگیری از وقوع گرفتاریها بوسیله دعا، توجه مربیان و مبلغان ارجمند را به چند نکته جلب می کنیم:

الف. مخاطب ما باید بداند که دعا نیاز هر فردی است، نه راهکاری برای درمان یا فرار از بحراناها؛ به این معنا که نباید خودمان را طوری پرورش دهیم که فقط در وقت گرفتاری خدا را بخوانیم و در ایام خوشی، از دعا کردن غافل باشیم، چه بسا همین خصلت نامطلوب، یکی از موانع اجابت دعاهایمان باشد؛ چنانچه پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله فرمودند: «إِذَا ذَكَرَ الْعَبْدُ رَبَّهُ فِي الرَّخَاءِ أَنْجَاهُ اللَّهُ مِنَ الْبَلَاءِ»^۲

برای این گروه سنی، تنوع مصادیق می تواند منشأ برکات و آثار فراوانی باشد. تطبیق مصادیق صدقه که در روایات به آن اشاره شده با رفتارهای روزمره نوجوانان می تواند سرعت نهادینه شدن این هنجار دینی اجتماعی را بالا ببرد.

بارها برای نوجوانان پیش آمده که با پُر حرفی و یا بازی گوشی بی موقع، اسباب ناراحتی دیگران را فراهم آورده اند، بطوری که لحظه ای بعد خودشان نیز پشیمان شده اند. نوجوان که در این سن و سال بدنبال راهی برای محبوب شدن در بین اطرافیان است، با فراگیری آموزه هایی که می توانند گره های شخصیتی او را باز کنند، مسیری جدید را برای خود ترسیم می کند که البته مربی نقش بسزایی در این مرحله دارد.

بر طبق آنچه در روایات ما آمده است، صدقه مصادیق دیگری نیز دارد که پاره ای از آنها عبارتند از: «لبخند زدن به روی برادر مؤمن، سخن نیکو

۱. همان، ص ۲۲۴ و ۲۲۵ روایات باب صدقه.

۲. همان، ج ۴، ص ۲۲، ح ۵۷۸۴.

آنان بوجود نیاید. هر چند این کار هم مطلوب نیست؛ اما می‌تواند این نکته را تقویت کند که: چون ما همیشه با پدر و مادر کنار داریم، پس همیشه باید به آنها احترام بگذاریم. البته این قاعده صرف نظر از حکم خداست که دستور به احترام و اطاعت آنان را داده است. در هر حال انجام واجبات و ترک محرمات الهی، زمینه اجابت دعا را در وقت گرفتاری فراهم می‌آورد. امام اول ما شیعیان حضرت علی علیه السلام می‌فرماید: «لَا تَسْتَبْطِئُ إِجَابَةَ دُعَائِكَ وَ قَدْ سَدَدْتَ طَرِيقَةَ بِالذُّنُوبِ»^۲ تأخیر در اجابت دعایت را دیر شمار، وقتی که با گناهان خود، راه را بر دعایت بسته‌ای!

به قول لسان الغیب حافظ:
گرت هواست که معشوق نگسند پیوند
نگاه دار سر رشته تا نگره دارد
ج. مهم‌تر اینکه بداند مخاطب او در دعایش خداوند است. او که مالک

هر گاه بنده‌ای در روزگار خوشی به یاد پروردگارش باشد، خداوند او را از بلا می‌رهاند.» و نیز فرمودند: «تَعَرَّفْ إِلَى اللَّهِ فِي الرَّخَاءِ يَغْرِفَكَ فِي الشَّدَّةِ»^۱ هنگام آسایش، خود را به خدا بشناسان، تا در هنگام گرفتاری و سختی، تو را بشناسد.»

ب. توجه دادن نوجوانان به این مسئله که رفتار و گفتار ما در محضر خداوند است و در طول روز باید طوری باشد که دائماً موجبات رضایت او فراهم شود و خطایی که نافرمانی خداست از ما سر نزنند.

این مثال معمولاً برای این قشر آشناست که: هر وقت کاری با پدر یا مادر داریم، مثلاً می‌خواهیم برایمان چیزی بخرند یا اجازه حضور در اردو بدهند و یا به امر دلخواهمان جواب مثبت دهند، سعی می‌کنیم، حداقل از چند روز قبل مواظب اعمالمان باشیم تا مانعی برای موافقت

۲. غررالحکم، آمدی، دفتر تبلیغات، قم، ۱۳۶۶ هـ. ش، ص ۱۹۴.

۱. من لایحضره الفقیه، شیخ صدوق، جامعه مدرسین، قم، ۱۴۱۳ هـ. ق. ج ۴، ص ۴۱۳.

لِمَا لَيْكِبِهِ انظُرُوا إِلَيَّ عَبْدِي فَقَدْ أَدَى
فَرِيضَتِي وَ لَمْ يَسْأَلْ عَنِّي حَاجَتَهُ كَأَنَّهُ
غَنِيٌّ عَنِّي خُذُوا صَلَاتَهُ فَاضْرِبُوا بِهَا
وَجْهَهُ^۱؛ زمانی که بنده از نماز فارغ
می‌شود و حاجتی از خدا طلب
نمی‌کند (دعا نمی‌نماید)، خداوند به
ملائکه‌اش می‌فرماید: به این بنده من
بنگرید که فریضه مرا بجا آورد؛ اما از
من حاجتش را نخواست، گویا از من
بی‌نیاز گشته است، نماز او را بگیرید
و بر صورتش بزنید.»

دعا کردن ثمرات فراوانی دارد که
روشن‌ترین آن، دفع بلا یا و دور شدن
از گزند حوادث ناگوار و تلخی‌های
دنیاست.

دعا انسان را از تقدیر نجات
می‌دهد و مانع نزول بلا می‌گردد.
حضرت علی علیه السلام می‌فرماید: «اذْفَعُوا
أَمْوَاجَ الْبَلَاءِ عَنْكُمْ بِالذُّعَاءِ قَبْلَ وُرُودِ

و صاحب همه مخلوقات است و همه
چیز را برای من و دیگران خلق کرده
تا به ما بدهد و ما همه نعمتهایش را
در راه بندگیش مصرف کنیم. عالم
تحت فرمان اوست و اگر بخواهد
می‌شود^۱ و اگر اراده نکند حرکتی
صورت نگرفته و دعایی مستجاب
نمی‌گردد.

د. چقدر زیباست که نوجوان را
متوجه کسی کنیم که با همه هیبت و
عظمتش ما را به دعا فرا می‌خواند.

در بین ما انسانها، هر چه افراد
مهم‌تر باشند، دسترسی به آنها
سخت‌تر است و این ما هستیم که
باید به طرف آنها برویم؛ اما خالق ما نه
تنها منتظر ماست تا خواسته‌هایمان را
با او مطرح کنیم؛ بلکه اگر بنده‌ای اهل
دعا نباشد، ناراحت می‌شود. پیامبر ما
را متوجه این مسئله کرده است و
می‌فرماید: «إِذَا فَرَّغَ الْعَبْدُ عَنِ الصَّلَاةِ وَ
لَمْ يَسْأَلِ اللَّهَ تَعَالَى حَاجَةً يَقُولُ اللَّهُ تَعَالَى

۲. مستدرک الوسائل، میرزا حسین نوری طبرسی،
قم، مؤسسة آل البيت، اول، ۱۴۰۷، ج ۵، ص ۲۹.

۱. «...وَإِذَا قَضَىٰ أَمْرًا فَإِنَّمَا يَقُولُ لَهُ كُنْ فَيَكُونُ»؛
بقره/۱۱۷.

هر دردی را شفا می‌دهد بجز مرگ
 را؟ فرمود: آری؛ پس فرمود: آیا تو را
 خبر ندهم از چیزی که در آن شفای
 هر دردی و مرگی است؟ عرض
 کردم: بفرمایید؛ فرمود: دعا.»

نکته دیگر که در این بخش باید
 به آن اشاره شود، مسئله بندگی و
 سرسپردگی همیشگی است، به این
 معنا که شخص دعا کننده باید خود را
 ملزم به انجام واجبات و ترک
 محرمات بداند و به کارهای نیک
 میادرت ورزد. گاهی چندین ساعت
 در مراسم دعا و عزاداری شرکت
 می‌کنیم، بطوری که برای اقامه نماز
 صبح با مشکل مواجه شده و یا
 نمازمان قضا می‌شود. بسیار نوجوانان
 و جوانانی دیده شده که مراسم دعا و
 زیارت هفتگی‌شان ترک نمی‌شود؛ اما
 نسبت به مسئله احترام به والدین
 بی‌توجه هستند.

رسول خدا ﷺ فرمود: «يَكْفِي مِنَ
 الدُّعَاءِ مَعَ الْبِرِّ مَا يَكْفِي الطَّعَامَ مِنَ

الْبَلَاءِ؛^۱ موجهای بلا و گرفتاری را قبل
 از آنکه برسند با دعا از خود دور
 سازید.» و فرمود:

«إِنَّ لِلَّهِ سُبْحَانَهُ سَطَوَاتٍ وَ نَعْمَاتٍ
 فَإِذَا نَزَلَتْ [أَنْزَلَتْ] بِكُمْ فَأَدْفَعُوا بِالدُّعَاءِ
 فَإِنَّهُ لَا يَدْفَعُ الْبَلَاءَ إِلَّا الدُّعَاءُ؛^۲ همانا
 خداوند سبحان را خشمها و
 کیفرهایی است؛ پس هرگاه بر شما
 فرود آمد، آنها را با دعا دور کنید؛
 زیرا بلا را جز دعا چیزی دور
 نمی‌کند.»

محمد بن مسلم می‌گوید به امام
 باقر علیه السلام عرض کردم: «قَالَ رَسُولُ اللَّهِ
ﷺ فِي هَذِهِ الْحَبَّةِ السَّوْدَاءِ [مِنْهَا] شِفَاءٌ
 مِنْ كُلِّ دَاءٍ إِلَّا السَّامَ؟ فَقَالَ: نَعَمْ. ثُمَّ قَالَ:
 أَلَا أُخْبِرُكُمْ بِمَا فِيهِ شِفَاءٌ مِنْ كُلِّ دَاءٍ وَ
 سَامٍ؟ قُلْتُ بَلَى. قَالَ: الدُّعَاءُ؛^۳ [آیسا]

پیامبر خدا فرموده است این سیاه دانه

۱. وسائل الشیعه، شیخ حر عاملی، مؤسسه آل

البيت، قم، ۱۴۰۹ هـ. ق، ج ۹، ص ۴۰۳.

۲. غرر الحکم، ص ۱۹۳.

۳. میزان الحکمة، ص ۲۰، ح ۵۷۷۴.

مخاطب ما باید بداند که دعا نیاز هر فردی است، نه راهکاری برای درمان یا فرار از بحرانها؛ به این معنا که نباید خودمان را طوری پرورش دهیم که فقط در وقت گرفتاری خدا را بخوانیم و در ایام خوشی، از دعا کردن غافل باشیم، چه بسا همین خصلت نامطلوب، یکی از موانع اجابت دعاهایمان باشد

و بالاخره مسئله آخر که در این قسمت مطرح کردنش موجبات دایمی شدن دعا را در فرهنگ افراد فراهم می آورد، تشویق و برنامه ریزی برای انجام و برگزاری دعاهای دسته جمعی

المَلِیحُ^۱ به مقداری که نمک برای غذا لازم است، دعا کردن با کار نیک لازم است.»

عدم توجه به حدود الهی یکی از مهم ترین موانع اجابت دعا می باشد.

امام صادق علیه السلام در پاسخ به این سؤال که خداوند فرموده است: «مرا بخوانید، اجابتان می کنم»^۲ پس چرا دعا می کنیم؛ ولی دعاهایمان مستجاب نمی شود؟ فرمودند: «لَا تَكُفُّمْ لَّا تَقُونَ لِلَّهِ بِعَهْدِهِ وَإِنَّ اللَّهَ يَقُولُ: «أَوْثِقُوا بِعَهْدِي أَوْفِ بِعَهْدِكُمْ» وَاللَّهُ لَوْ وَفَيْتُمْ لِلَّهِ لَوْفَى اللَّهُ لَكُمْ»^۳ زیرا شما به عهد و پیمان خدا وفا نمی کنید، خداوند می فرماید: «به عهد من وفا کنید، به عهد شما وفا می کنم.» به خدا قسم اگر به عهدتان با خدا وفا می کردید، خداوند به عهدش با شما وفا می کرد.»

۱. همان، ص ۲۹، ح ۵۸۱۴.

۲. «ادعونی استجب لکم.» غافر/ ۶۰.

۳. بحار الانوار، علامه مجلسی، مؤسسه الوفاء، بیروت، لبنان، ۱۴۰۴ ق، ج ۹۰، ص ۳۶۸.

و گروهی است که ضمن سرعت بخشیدن به یادگیری این آموزه دینی، درصد اجابت دعا هم بالا می‌برد؛ چنانچه امام صادق علیه السلام فرمود: «مَا اجْتَمَعَ اَرْبَعَةٌ رَهْطٌ قَطُّ عَلَيَّ اَمْرٌ وَّاحِدٌ فَدَعَوْا اللّٰهَ اِلَّا تَفَرَّقُوا عَنْ اِجَابَةِ»^۱ هیچگاه چهار نفر گرد نیامدند و برای مطالبی دعا نکردند، مگر اینکه با اجابت آن دعا از هم جدا شدند.»

۳. صله رحم

صله رحم از واجبات شرعی ما مسلمانهاست. این سنت حسنه، آثار و برکات فراوانی دارد که از جمله آن دفع آفت بلا و پیشگیری از وقوع حوادث ناگوار و مصائب دنیا و آخرت است.

در اینجا نیز به همان نکته‌ای که در بیان صدقه و دعا گذشت باید اشاره شود که: صله رحم تنها به معنای معاشرت و رفت و آمد با اقوام و آشنایان نیست. شاید همین معنای

مشهور و غفلت از دیگر جنبه‌های صله رحم باعث شده مهمانی دادن و مهمانی رفتن در جامعه فعلی ما کم‌رنگ‌تر از گذشته شود. وقتی پای تجملات و پذیراییهای آنچنانی به میان می‌آید، خلوص نیت جای خود را به چشم و هم‌چشمی و جلب رضایت مهمان می‌دهد و نتیجه‌اش آن است که امکان عمل به این سنت پُر خیر و برکت برای همه مردم فراهم نمی‌گردد. از اینرو اشاره به شاخه‌های متنوع این درخت ثمربخش می‌تواند فرهنگ صله رحم را ترمیم کند. از آن جمله امام رضا علیه السلام فرمود: «صِلْ رَحِمَكَ وَ لَوْ بِشَرْبَةِ مِیْنِ مَاءٍ»^۲ صله رحم کن، گرچه به نوشیدن آبی باشد. و فرمود: «وَ اَفْضَلُ مَا یُوصَلُ بِهِ الرَّحِمُ كَفٌّ الْاَذَى عَنْهُمْ»^۳ بهترین صله رحم آن است که به آنها آزار نرسانی.»

۲. بحار الانوار، مجلسی، محمد باقر بن محمد

تقی، دار احیاء التراث، بیروت، ۱۴۱۲، ج ۷۱،

ص ۸۸.

۳. همان.

۱. الکافی، الكلینی الرازی، محمد بن یعقوب، علی

اکبر غفاری، بیروت، بی تا، بی جا، ج ۲، ص ۴۸۷.

داراییها را افزونی می‌بخشد، و بلا را می‌گرداند. کار حسابرسی را آسان می‌کند و مرگ را به تأخیر می‌اندازد.^۱ از جمله کارها و طرحهایی که مربیان و مبلغان عزیز را در نهادینه کردن این امر یاری می‌کند، اجرایی نمودن دید و بازدیدهای برنامه‌ریزی شده در محل تبلیغی‌شان است.

یکی از دوستان مستقر در طرح هجرت نقل می‌کرد که: «وقتی چند روزی از استقرارم در محل سپری شد، احساس کردم روابط بین اهالی کم‌رنگ است، تا جایی که اگر کسی مریض احوال شود یا حتی مجلس شادی و جشنی بگیرد، افراد دیگر رغبتی به حضور در منزل او ندارند. برای همین با جمع کردن ده پانزده نفر از بچه‌های نوجوان اقدام به تأسیس یک هیأت قرآن هفتگی نمودم، به تعداد اعضا، قرآن از قم خریداری کردم و به محل تبلیغی‌ام آوردم. نامه‌ای با این مضمون که قرار

امام صادق علیه السلام نیز صله رحم را تنها مهمانی دادن و مهمانی رفتن نمی‌دانند و می‌فرمایند: «عَظَّمُوا كَيْبَارَكُمْ وَ صَلُّوا أَرْحَامَكُمْ وَ لَيْسَ تَصَلُّونَهُمْ بِشَيْءٍ أَفْضَلَ مِنْ كَفِّ الْأَذَى عَنْهُمْ؛^۲ بزرگ‌ترهائتان را احترام کنید و صله رحم نمایید و بهترین صله رحم [و نیکی]، اذیت نکردن و آزار نرساندن به آنان است.»

صله رحم، سدی محکم در برابر بلایا بر طبق روایات، هر کس که اهل صله رحم باشد، خداوند عمرش را زیاد کرده و بلای فقر را از زندگی او می‌برد. روزیش را زیاد کرده و بد نمی‌میرد و حتی مرگش را به تأخیر می‌اندازد.^۳

امام باقر علیه السلام فرمودند: «صِلَّةُ الْأَرْحَامِ تُزَكِّي الْأَعْمَالَ وَ تُنْعِي الْأَمْوَالَ وَ تَدْفَعُ الْبَلْوَى وَ تُبَسِّرُ الْحِسَابَ وَ تُنْسِي فِي الْأَجَلِ؛^۴ صله رحم، اعمال را پاک و

۱. اصول کافی، ج ۳، ص ۲۴۱.

۲. اصول کافی، کلینی، دار الکتب الاسلامیه.

تهران، ۱۳۶۵، ه. ش. ج ۲، ص ۱۶۵.

۳. همان، ص ۱۵۱.

امشب به برکت و به بهانه این قرآن، من و زن و بچه‌ها بعد از یک سال به خانه برادریم آمدیم.»

از دیگر ابتکارات جالب و جذاب برای به ثمر رساندن و عملی کردن صله رحم و مصادیق آن، تنظیم جدولی اخلاقی است که عناوین آن همان خواسته‌های اهل بیت در تحقق صله رحم باشد. عناوینی چون سلام کردن، احترام به بزرگ‌ترها، کمک و یاری رساندن به افراد مسن، آزار و اذیت نکردن همکلاسی و دوستان و ... از مصادیق صله رحم به حساب می‌آیند که ریشه در روایات ما دارند.^۱

است هفته‌ای یکبار جلسه قرآن برگزار شود به هر کدام از بچه‌ها داده و قرار شد پدر خانواده رضایت خود را اعلام کند. همه اعضا با رضایت نامه آمدند و ابراز می‌کردند که خانواده ما تمایل زیادی دارد تا در منزلمان جلسه قرآن باشد. از همان جلسه اول ۳ قانون مهم برای برگزاری جلسه گذاشتم: اول اینکه سر ساعت آغاز و سر ساعت به پایان برسد، دوم: اینکه مدت زمان ۴۵ دقیقه بیش‌تر در منزل افراد نباشیم و سوم پذیرایی فقط چای یا تنها کیک ساده باشد. برای تقویت جلسات و فرهنگ شدن آن، مقوایی در مسجد نصب شد و محل و قوانین جلسه را نیز بر روی آن نوشتیم. خلاصه بعد از چند هفته، هم تعداد متقاضیان زیاد شد و هم تعداد شرکت کنندگان. از آثار این طرح این بود که در یکی از جلسات آقای به من مراجعه کرد و گفت: خدا خیرت دهد حاج آقا!